

Brüssel, 14.6.2016
COM(2016) 379 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

toetamaks vägivaldse ekstremismini viiva radikaliseerumise ennetamist

Sissejuhatus

Hiljutised terrorirünnakud Euroopas tõid taas kord esile tungiva vajaduse võidelda vägivaldse ekstremismi ja terrorismi viiva radikaliseerumisega. Enamik nende rünnakutega seotud terrorismis kahtlustatavaid isikuid olid liikmesriikides sündinud ja kasvanud Euroopa Liidu kodanikud, kes radikaliseerusid ja pöördusid oma kaaskodanike vastu, pannes toime hirmutegusid. Radikaliseerumise ennetamine on terrorismivastase võitluse oluline osa, nagu on rõhutatud Euroopa julgeoleku tegevuskavas¹.

Radikaliseerumise vastaste meetmete väljatöötamine ja rakendamine toimub peamiselt kohapeal, kohalikul, kuid ka piirkondlikul või riiklikul tasandil ning see kuulub peamiselt liikmesriikide pädevusse. Kohalikud osalejad suudavad radikaliseerumist üldjuhul nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis kõige paremini ennetada ja avastada. Samal ajal on ELil toetav roll ja seda eelkõige liikmesriikide probleemide sarnasuse ning ulatuse ja omavahelise seotuse tõttu, mis tähendab, et ELi tasandi koostööl, võrgustike loomisel, rahastamisel ja heade tavade vahetamisel on oma osa.

EL on liikmesriikide tööd kõnealuses valdkonnas toetanud juba üle kümne aasta. 2005. aastal² nimetati ennetamist ELi terrorismivastase võitluse strateegias ühena meetmete neljast sambast. 2014. aastal³ võttis komisjon vastu spetsiaalse teatise, milles määrati kindlaks edasise tegevuse prioriteedid. 2015. aasta aprilli Euroopa julgeoleku tegevuskavas on vägivaldse radikaliseerumise ennetamine asetatud laiemasse poliitilisse konteksti. Pärast Euroopa Ülemkogu 12. veebruari 2015. aasta üleskutset,⁴ samuti Euroopa Parlamendi,⁵ välisasjade nõukogu 9. veebruari 2015. aasta⁶ ning justiits- ja siseküsimuste nõukogu 20. novembri 2015. aasta⁷ ja 24. märtsi 2016. aasta⁸ üleskutseid esitas Euroopa Komisjon 20. aprilli 2016. aasta teatise⁹ täiendavad konkreetsete meetmed, millega toetada liikmesriikide radikaliseerumisevastase poliitika tõhusust ELi koordineerimisstruktuuride täiustamise, kogu

¹ Euroopa julgeoleku tegevuskava, COM(2015) 185, 28. aprill 2015.

² ELi 30. novembri 2005. aasta terrorismivastase võitluse strateegia, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204>.

³ Komisjoni 15. jaanuari 2014. aasta teatis „Terrorismi ja vägivaldse äärmusluse viiva radikaliseerumise ennetamine: ELi reaktsiooni tõhustamine“, COM(2013) 941 (final).

⁴ Riigipeade või valitsusjuhtide mitteametlik kohtumine Brüsselis 12. veebruaril 2015 – Euroopa Ülemkogu liikmete avaldus, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/02/150212-european-council-statement-fight-against-terrorism/>.

⁵ Euroopa Parlamendi 25. novembri 2015. aasta resolutsioon ELi kodanike radikaliseerumise ja terroriorganisatsioonide poolt värbamise ennetamise kohta (2015/2063(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-551.967+01+DOC+PDF+V0//EN&language=EN>; vt ka Euroopa Parlamendi 19. jaanuari 2016. aasta resolutsioon kultuuridevahelise dialoogi, kultuurilise mitmekesisuse ja hariduse rolli kohta ELi põhiväärtuste edendamisel, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2016-0005+0+DOC+PDF+V0//EN>.

⁶ Nõukogu 9. veebruari 2015. aasta järeldused terrorismivastase võitluse kohta, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/02/150209-council-conclusions-counter-terrorism/>.

⁷ ELi nõukogu ja nõukogu kokku tulnud liikmesriikide 20. novembri 2015. aasta järeldused terrorismivastase võitluse kohta, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/20-jha-conclusions-counter-terrorism/>.

⁸ ELi justiits- ja siseministrite ning ELi institutsioonide esindajate ühisavaldus 22. märtsil 2016 Brüsselis toimunud terrorirünnakute kohta, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/24-statement-on-terrorist-attacks-in-brussels-on-22-march/>.

⁹ Euroopa julgeoleku tegevuskava elluviimine, et võidelda terrorismi vastu ning liikuda tulemusliku ja tegeliku julgeolekuliidu poole, COM(2016) 230 (final).

ELi hõlmavate võrgustike ja rahaliste vahendite parema kasutamise ning Euroopa tasandi projektide kaudu. Kõnealune teatis täiendab 2016. aasta jaanuaris esitatud ÜRO tegevuskava vägivaldse ekstremismi ennetamiseks¹⁰.

Vägivaldne radikaliseerumine ei ole uus nähtus, kuid selle hiljutised avaldused ja ulatus ning uute kommunikatsioonivahendite kasutamine esitavad uusi väljakutseid, mis nõuavad lähenemisviisi, milles võetaks arvesse nii radikaliseerumise vahetut mõju julgeolekule kui ka selle algpõhjusi ning mis koondaks kõiki asjaomaseid ühiskondlikke jõude.

Käesolevas teatises käsitletakse seda, kuidas EL toetab liikmesriike terrorismis avalduva vägivaldse ekstremismi viiva radikaliseerumise ennetamisel. Sellist mitmetahulist ja keerulist probleemi saab lahendada üksnes mitme poliitikavaldkonna meetmeid kombineerides ja tuues kokku pädevad asutused ning ühiskonna ja kogukonna esindajad kõigilt tasanditelt (kohalik, piirkondlik, riiklik ja Euroopa tasand). Käesolevas teatises keskendutakse sellele, kuidas saab ELi tasandil tegutsemisega toetada liikmesriike kõnealuse probleemi lahendamisel seitsmes konkreetses valdkonnas: i) teadusuuringute, tõendite kogumise, jälgimise ja võrgustike loomise toetamine; ii) internetis leviva terroristliku propaganda ja vihakõne vastu võitlemine; iii) radikaliseerumisega võitlemine vanglates; iv) kaasava hariduse ja ELi ühiste väärtuste edendamine; v) kaasavama, avatuma ja stabiilsema ühiskonna loomine ning noortele suunatud tegevus; vi) radikaliseerumisvastase võitluse julgeolekumõõde ning vii) rahvusvaheline mõõde.

1. Vägivaldne radikaliseerumine kui keerukas nähtus, mida tuleb põhjalikult uurida ja mis nõuab mitmekülset reageerimist

- *Üha keerukam ja järjest laienev nähtus*

EL on juba kaua seisnud silmitsi eri liiki terrorismiga, eelkõige äärmuslikele poliitilistele ideoloogiatele tugineva terrorismiga. Need ideoloogiad on kogu ELis jätkuvalt suureks probleemiks ja on märke, et üha sagedamini võivad need viia vägivaldse ekstremismi, mis avaldub terrorismis. Euroopas hiljuti toimunud terroriaktide ajendid aga on varasemate radikaliseerumisnähtuste omadest erinevad ja keerukamad. Praegusel radikaliseerumisel on teistsugused algpõhjused ning värbamis- ja suhtlusvahendid; seda iseloomustavad globaliseerumine ning liikuvad sihtmärgid Euroopas ja väljaspool Euroopat. See levib paljudes linna- ja äärelinnapiirkondades ning seda soodustavad ja ajendavad vägivaldsele õhutavad ideoloogiad, mis on suunatud uutele sihtrühmadele nagu erineva sotsiaalse taustaga naised ja väga noored inimesed. Lisaks on vägivaldne radikaliseerumine mitmetahuline probleem, mis sõltub tõuke- ja tõmbetegurite keerukast võrgustikust. Radikaliseerumist ei vallanda vaid üks tegur ega ole sel ühtainsat põhjust või selleni viivat vältimatut rada; tavaliselt on see eri tegurite kombinatsiooni tagajärg.

Radikaliseerumiseni viivad põhjused võivad muu hulgas olla tugev isikliku või kultuurilise võõrandumise tunne, kogetav ebaõiglus või alandus, mida süvendab sotsiaalne tõrjutus, ksenofoobia ja diskrimineerimine, vähesed haridus- või töövõimalused, kuritegevus, poliitilised tegurid, samuti ideoloogiline ja religioosne mõõde, struktureerimata peresidemed, isiklik trauma ja muud psühholoogilised probleemid. Nimetatud tegureid võivad ära kasutada

¹⁰ <https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/plan-action-prevent-violent-extremism>.

värbajad, kes rõhuvad manipuleerimisel haavatavusele ja rahulolematusele või kes võimendavad hoopis enese isoleerimise tungi. Sotsiaalmeedia pakub sarnaste ekstremistlike vaadetega inimestele suhtlusvõimalusi, virtuaalsest osalemist ja vastukaja. Lisaks on asjatundjad ja teadlased märkinud, et radikaliseerumine võib teatud tingimustes toimuda üha lühema aja jooksul. Hinnanguliselt on konfliktis olevate riikide, näiteks Süüria ja Iraagi terroriorganisatsioonidega ühinenud umbes 4 000 ELi kodanikku.

Hiljutised terrorirünnakud on toonud islamiäärmusluse tähelepanu keskmesse. Ideoloogilised ja religioossed tegurid on üks paljudest radikaliseerumise võimalikest põhjustest. Värbajad ja äärmuslikud jutlustajad kasutavad osavalt ära rahulolematust, õigustades religioossete arusaamade ja sümbolite abil vägivallategusid. Samas võib religioon mängida olulist rolli radikaliseerumise ennetamisel ja tõrjumisel: see seob kogukondi, tugevdab kuuluvustunnet ja juhib inimesi positiivses suunas.

- *Teadusuuringute, tõendite kogumise, jälgimise ja võrgustike loomise toetamine*

ELi teadusuuringud on andnud kasulikke võrdlusandmeid noorte radikaliseerumis- ja deradikaliseerumisprotsesside kohta ning religioonide, mitmekultuurilisuse ja poliitilise äärmusluse areneva ja keeruka sotsiaalse konteksti kohta paljudes liikmesriikides. Teadusuuringute abil on loodud ja tuleks jätkuvalt luua konkreetseid vahendeid ja poliitikaanalüüse, mida saavad otseselt kasutada liikmesriikide julgeolekuspetsialistid ja poliitikakujundajad. Kõige viimased Euroopas toime pandud terrorirünnakud aga toovad ilmsiks radikaliseerumisprotsessi uued suundumused, mida tuleb põhjalikumalt uurida.

Euroopa teadusuuringute ja tehnoloogiaarenduse seitsmenda raamprogrammi raames algatati mitu radikaliseerumisega seotud projekti¹¹. Nende projektide eesmärk oli paremini mõista radikaliseerumise põhjuseid ning leida meetodika, mille abil hinnata nimetatud põhjustega tegelevate meetmete tõhusust.

Selleks et tuua kõnealuse valdkonna teadusringkondi ja julgeolekuspetsialiste üksteisele lähemale, on komisjon 2016. aastal lisanud programmi „Horisont 2020“ raames tehtavate teadusuuringute teemade hulka radikaliseerumise ja kaasamise teema¹². Samuti tehakse olulisi teadusuuringuid religioosset mitmekesisusest Euroopas¹³. Tänu nimetatud projektidest saadud uutele tõenditele suureneb liikmesriikide suutlikkus täiustada olemasolevaid poliitilisi lähenemisviise ning töötada välja uusi poliitikameetmeid ja tavasid.

Edasiste teadusuuringute prioriteedid on muu hulgas järgmised: süstematiseerida olemasolevaid teadmisi ja oskusteavet, et toetada strateegiliste otsuste tegemist; edendada valdkondadevahelist kohapealset tööd terroristide värbamisviiside, sotsialiseerumise ja

¹¹ 7. raamprogrammi julgeolekuprojektid: www.safire-project.eu; www.impacteurope.eu; www.fp7-prime.eu/project; <http://voxpath.eu/>. 7. raamprogrammi sotsiaal- ja humanitaarteaduste projektid: „Religious Diversity and Secular Models in Europe-Innovative approaches to Law and Policy“; „Finding a place for Islam in Europe“; „Combating inequalities through innovative social practices of, and for, young people in cities across Europe“.

¹² 8,5 miljoni euro suuruse eelarvega projektikonkurss, et töötada välja ELis esinevat vägivaldset radikaliseerumist käsitlev terviklik lähenemisviis, mis ulatub selle aegsast äratundmisest kuni kaitse parandamiseni, ning 5 miljoni euro suuruse eelarvega projektikonkurss radikaliseerumise praeguste suundumuste ja nende mõju kohta Euroopale.

¹³ 2,5 miljoni euro suuruse eelarvega projektikonkurss, milles keskendutakse Euroopa religioosse mitmekesisuse teemale minevikus, olevikus ja tulevikus.

meetodite valdkonnas; kasutada suuri andmehulkasid, et analüüsida vägivaldse radikaliseerumise suhtlustavade seotud teavet; parandada olemasolevaid sidemeid akadeemilistes ringkondades, sealhulgas kolmandate riikide teadlaste, poliitikakujundajate ja teiste sidusrühmadega, ning edendada keelte, kultuuride, religioonide ja ideoloogiate alaseid teadusuuringuid ja vastavat haridust.

Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus

Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus on Euroopa sõlmpunkt ja platvorm, mis aitab vahetada kogemusi, koondada teadmisi, selgitada välja parimaid tavasid ja arendada uusi algatusi radikaliseerumise vastu võitlemiseks. Keskus toob kokku spetsialistid (sh psühholoogid, õpetajad, sotsiaaltöötajad, kogukonnajuhid ja vabaühendused, samuti politsei-, vangla- ja kriminaalhooldusametnikud ning erinevate ministeeriumide ja ametkondade esindajad) kõigist asjakohastest valdkondadest, mis hõlmavad muu hulgas äärmusliku propaganda suhtes vastupanuvõime tugevdamist internetis, radikaliseerumist vanglates, hariduskeskkonda ja eriti noori. Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik on loodud võrgustike võrgustikuna ning koostöö teiste asjaomaste võrgustike ja radikaliseerumisalase teadlikkuse suurendamise võrgustiku tippkeskuse vahel aitab koondada eri poliitikavaldkondade asjakohast oskusteavet ja vastastikku tugevdavaid algatusi. Komisjon kavatseb anda radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskusele nelja aasta jooksul kuni 25 miljonit eurot, mis on mõeldud liikmesriikide sidusrühmadele eritoetuseks terviklike ennetusstrateegiate väljatöötamisel, asutustevaheliste raamistike ja võrgustike loomisel ning konkreetsete projektide rakendamisel. Lisaks sellele kaardistab radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus uusimate teadusuuringute tulemusi, mis on otseselt seotud radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku eri töörühmades osalevate spetsialistide ja asutuste konkreetse tööga.

Põhimeetmed

- ✓ *Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus: toetab liikmesriike tõhusate ennetusmeetmete kavandamisel ja rakendamisel, pakub suuniseid ja käsiraamatuid asutustevaheliste struktuuride loomiseks, loob platvormi kogemuste ja tavade vahetamiseks ning kaardistab täiendavalt radikaliseerumisalaseid teadusuuringuid.*
- ✓ *Luua ennetamisstrateegiate andmekogu riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil, spetsialistide võrgustikud ja riiklikud/piirkondlikud kontaktpunktid liikmesriikides.*
- ✓ *Mobiliseerida programmi „Horisont 2020“ raames teadusuuringud, mis käsitlevad vägivaldse radikaliseerumise keerukaid algpõhjuseid ja mille tulemuseks oleksid teadlikumat poliitilist sekkumist võimaldavad konkreetsed vahendid.*

2. Internetis leviva terroristliku propaganda ja vihakõne vastu võitlemine: võitlus ähvardustega, kriitilise mõtlemise toetamine ja kodanikuühiskonna tugevam kaasamine

Terroristid kasutavad oma eesmärkide saavutamiseks järjest enam interneti. Mõned terroristlikud rühmitused eraldavad praegu märkimisväärsed vahendeid selleks, et toota suurel hulgal läbimõeldud terroristlikke materjale, mis sisaldavad ähvardusi, väljaõppe käsiraamatuid, praktilisi nõuandeid selle kohta, kuidas omandada ja importida relvi, valmistada pomme, valida sihtmärke ning kavandada ja ellu viia terrorirünnakuid. Nad

edastavad keeruliste krüpteeritud kanalite kaudu edukaid rünnakuid ning ohvrite piinamist ja hukkamist sisaldavaid videoid ning levitavad sõnumeid, milles toetatakse ja julgustatakse edaspidigi terrorirünnakuid ja vägivaldategusid toime panema. Internet pakub radikaalsetele värbajatele rohkem võimalusi suhelda inimestega, kelleni nad traditsioonilisel viisil ei jõuaks. Veebipõhine suhtlus sarnase mõtteviisiga inimestega võib üksikisikule asendada füüsilist kogukonda ja tekitada veebipõhise sotsiaalse keskkonna, kus aktsepteeritakse kuritegelikku käitumist ja vägivalda. Kuigi selline internetimaterjal ei pruugi inimesi iseenesest radikaalseks muuta, näib sellel olevat oluline roll radikaliseerumisprotsessi kiirendamisel. Internetis teistega suhtlemine süvendab kuuluvustunnet ja loob ühise eesmärgi.

Ekstremismi algpõhjuste kõrvaldamine eeldab seega meetmeid, millega võidelda vihakõne ja äärmusliku või terroristliku materjali levitamise vastu internetis. Samuti on selleks vaja meetmeid, et tugevdada inimeste vastupanuvõimet sellisele propagandale.

- *Koostöö IT-valdkonna ja kodanikuühiskonna esindajatega*

2015. aasta detsembris asutas EL IT-valdkonna, liikmesriikide, õiguskaitseasutuste ja kodanikuühiskonna partnereid ühendava ELi interneti foorumi, et uurida, kuidas lahendada tugevama vabatahtliku koostöö abil terroristliku ja äärmusliku internetipropaganda probleemi ja kaitsta samas põhiõigusi, nagu sõnavabadus.

Terroristliku sisuga internetimaterjali osas käib praegu töö põhiliselt kahes valdkonnas: esmase eesmärgina soovitakse piirata terroristlikule materjalile juurdepääsu ning teine eesmärk on suurendada kodanikuühiskonna partnerite suutlikkust pakkuda vägivaldse ekstremismi propagandale vastukaaluks positiivseid narratiive. Esimese eesmärgi toetamisel mängib olulist rolli Europoli internetisisust teavitamise üksus. Üksus aitab internetis tuvastada terroristliku sisuga materjali ning teavitab materjalist ettevõtjat, kelle veebisaidil see asub, kui materjal leitakse olevat vastuolus ettevõtja lepingutingimustega. Materjali eemaldamise üle otsustab lõplikult ettevõtja. Teise eesmärgi osas kasutavad radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus ning selle teabevahetuse ja narratiivide töörühm jätkuvalt oma kogemusi, mis neil on koostöö tegemisel kodanikuühiskonna partneritega, ning annavad teavet alternatiivsete narratiivide ja vastupropaganda väljatöötamisest¹⁴.

Komisjon, Europol, liikmesriigid ning kodanikuühiskonna ja IT-valdkonna esindajad töötavad praegu välja sihtmeetmete kogumit, mis tuuakse välja lähikuudel. See kogum sisaldab ühist teavitamisplatvormi, mille töötab välja internetisektor koostöös eri sidusrühmadega. Eesmärk on tugevdada teavitamisprotsessi ja takistada eemaldatud materjali uuesti üleslaadimist teistele platvormidele. Lisaks pakutakse koolitust, tehnilist abi ja vastupropaganda kampaaniate tulemuslikkuse analüüsi ELi kodanikuühiskonna tugevdamise programmi kaudu, mida koordineerib radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus koostöös valdkonna esindajate ja kodanikuühiskonna partneritega kõigist liikmesriikidest. Selles osas on terrorismiohvitel, kuid ka usujuhtidel ja kogukondadel head võimalused pakkuda alternatiivseid sõnumeid ja vastupropagandat. ELi internetifoorumi raames loodud eri algatuste rakendamist toetatakse sihtotstarbeliste teadusuuringutega terroristide internetikasutusest.

¹⁴ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_cn_oct2015_en.pdf.

Lisaks on komisjon koos Facebooki, Twitteri, YouTube'i ja Microsoftiga loonud tegevusjuhendi ebaseadusliku internetis leviva vihakõne vastu võitlemiseks Euroopas¹⁵. See tagab kooskõlas justiits- ja siseküsimuste nõukogu 24. märtsi 2016. aasta erakorralisel kohtumisel tehtud ühisavaldusega, et IT-ettevõtjad vaatavad kiiresti ja tõhusalt läbi ning vajaduse korral eemaldavad vihkamist õhutavad avaldused, millega rikutakse ELi õigust ülevõtvaid siseriiklikke õigusnorme¹⁶. Samuti on kodanikuühiskonnal ja liikmesriikide ametiasutustel tänu sellele lihtsam ebaseaduslikust infosist teatada. Edasises töös keskendutakse sellele, kuidas suurendada läbipaistvust teavitamis- ja kõrvaldamismenetluste kohaldamisel ning soodustada vastupropagandat ja alternatiivseid narratiive.

Käimasolevad vihakõnevastased algatused, näiteks vihakõne vastase liikumise kampaania, mida toetab Euroopa Nõukogu, ja täiendavad rohujuuretasandi algatused on võrdsuse edendamise ning rassismi ja radikaliseerumise ennetamisel otsustava tähtsusega. Komisjon toetab kodanikuühiskonda vihakõne ligitõmbavuse ja mõju jälgimisel ja vähendamisel õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi abil¹⁷.

Komisjon jätkab strateegilise teabe- ja nõustamisüksuse/strateegilise teabe võrgustiku rahastamist. Projekti raames saadud ekspertteadmisi võivad liikmesriigid, kodanikuühiskond ja ELi institutsioonid kasutada asjakohase poliitikaraamistiku, teavituskampaaniate või üksikalgatuste väljatöötamisel. Lisaks parimate tavade jagamise ja vahetamise võrgustiku loomisele pakutakse projekti raames praktilist toetust ja nõustamist, mis võib aidata luua tõhusat vastupropagandat.

- *Õigusaktide ajakohastamine*

Audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv¹⁸ juba kohustab liikmesriike tagama, et audiovisuaalmeedia teenused, nagu teleringhääling ja tellitavad videoteenused, ei sisaldaks viha õhutamist rassi, soo, usu või rahvuse põhjal. Kuna videote jagamise platvormide kaudu leviv vihakõne tekitab üha enam muret, on komisjon esitanud ettepaneku direktiivi¹⁹ läbivaatamiseks eesmärgiga tagada, et videote jagamise platvormidelt nõutaks vajalike meetmete võtmist, et kaitsta kodanikke vägivallale või vihkamisele õhutamise eest. Selliste meetmete hulka kuuluvad näiteks teatamine ja märgistamine. Ettepanekuga nähakse ette, et IT-valdkonna esindajate koostatud tegevusjuhendid edastatakse komisjonile, et Euroopa audiovisuaalmeedia teenuseid reguleerivate asutuste töörühmalt võidakse paluda nende kohta arvamust ja et audiovisuaalmeedia teenuseid reguleerivatel riiklikel asutustel on õigus tagada nende täitmist. Lisaks hindab komisjon regulaarselt eneseregulatsiooni meetmete tõhusust, et neid vajaduse korral toetada, sealhulgas luues vajadusest lähtuvalt asjakohaseid raamistikke õiguskindluse suurendamiseks. Komisjon vahendab ka uue liidu loomist laste paremaks kaitsmiseks internetis;²⁰ see on osa tööst, mille eesmärk on innustada IT-valdkonna esindajaid töötama välja tegevusjuhendid, et toetada ELi audiovisuaalteenuste eeskirjade kavandatud muudatuste rakendamist.

¹⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1937_en.htm.

¹⁶ ELi raamotsus 2008/913/JSK rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega.

¹⁷ Õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm – 2016. aasta tööprogramm.

http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/files/rec_awp_2016/rec_awp_2016_annex_en.pdf.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. märtsi 2010. aasta direktiiv 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta.

¹⁹ Ettepanek muuta direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste kohta (SWD(2016) 168).

²⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-broker-new-alliance-better-protect-minors-online>.

- *Meediapädevuse toetamine*

Turvalisema interneti digiteenuste taristu, mida rahastatakse Euroopa ühendamise rahastust, võimaldab liikmesriikide turvalisema interneti keskustel suurendada laste, vanemate ja õpetajate teadlikkust ohtudest, millega lapsed võivad internetis kokku puutuda, ning anda neile teadmised kõnealuste ohtude vähendamiseks. Mõned turvalisema interneti keskused on reageerinud internetis leviva radikaliseerumise probleemile, mille vastu sobival viisil võitlemiseks on vaja eriteadmisi. Näiteks Ühendkuningriigi turvalisema interneti keskus on koostanud suunised selle kohta, kuidas kaitsta lapsi internetis leviva äärmusluse eest. Austria turvalisema interneti keskus töötab praegu välja internetis radikaliseerumise vastast strateegiat, tehes koostööd eriorganisatsioonidega. Rootsi turvalisema interneti keskus on koostanud õppematerjali, mille eesmärk on suurendada teismeliste oskust propagandat läbi näha.

Põhimeetmed

- ✓ *ELi interneti foorumi raames: töötatakse välja ühine teavitamisplatvorm, et parandada teavitamisprotsessi kiirust ja tõhusust, ning luuakse kodanikuühiskonna tugevdamise programm, et oluliselt suurendada kodanikuühiskonna partnerite väljaõpet ja toetust, et kasvatada tõhusate positiivsete alternatiivsete narratiivide mahtu internetis.*
- ✓ *Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus: loob kogemuste ja parimate tavade vahetamise platvormi internetisisu käsitleva meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise arendamiseks ning töötab välja kogu ELi hõlmava kampaania eesmärgiga suurendada vastupanuvõimet internetis levivale radikaliseerumisele ja pakkuda alternatiivseid narratiive või tegevusi (kampaania „Exit Hate“).*
- ✓ *Komisjon ja asjaomased IT-ettevõtjad: jälgivad ebaseadusliku internetis leviva vihakõne vastases tegevusjuhendis nimetatud avalike kohustuste täitmist, sealhulgas nende mõju. Suurendavad läbipaistvust teavitamis- ja kõrvaldamismenetluste kohaldamisel.*

3. Nõiaringist välja: radikaliseerumisega võitlemine vanglates

Euroopa Komisjon juba toetab liikmesriike nende jõupingutustes ennetada ja tõkestada radikaliseerumist vanglates (mis ongi peamiselt liikmesriikide pädevuses). Koosõlas nõukogu 2015. aasta järeldustega radikaliseerumisele kriminaalõiguslike vahenditega reageerimise kohta²¹ jälgib Eurojust arengusuundi ja suundumusi seoses liikmesriikides kohaldatava terrorismi ja vägivaldset radikaliseerumist käsitleva õigusraamistikuga ja asjaomase kohtupraktikaga (sealhulgas süüdistuse esitamine ja kinnipidamise alternatiivide kasutamine), et anda teavet poliitikakujundajatele ja edasiste algatuste väljatöötamiseks. See toimub muu hulgas terroriaktide eest süüdimõistmist käsitleva ülevaate ja Eurojusti terrorismiteemaliste taktikaliste nõupidamiste kaudu. Peale selle eraldas komisjon nõukogu järelduste rakendamiseks 2015.–2016. aastal 8 miljonit eurot, millest rahastatakse

²¹ Nõukogu 20. novembri 2015. aasta järeldused terrorismi ja vägivaldse äärmusluseni viivale radikaliseerumisele kriminaalõiguslike vahenditega reageerimise tugevdamise kohta, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/20-conclusions-radicalisation/>.

vanglasiseste ja -väliste rehabiliteerimis- ja deradikaliseerimisprogrammide ning riskihindamisvahendite väljatöötamist ja spetsialistide koolitust.

Lisaks teeb komisjon koostööd Euroopa kriminaalhoolduse ühenduse ning Euroopa Vanglate ja Kinnipidamisasutuste Organisatsiooniga, mida rahastatakse õigusprogrammi tegevustoetustega; selle eesmärk on kaasata nad vangla- ja kriminaalhooldustöötajate eriväljaõppesse. Komisjon teeb tihedat koostööd ka Euroopa õiguslase koolituse võrgustikuga ja rahastab praegu kohtunikele ja prokuröridele mõeldud radikaliseerumise teemalist koolitusprogrammi, et anda neile radikaliseerunud inimestega tegelemiseks vajalikud teadmised ja oskused ning teha kättesaadavaks riskihindamisvahendid ja metoodika, mille abil määrata kindlaks terrorismikuritegudes kahtlustatavate isikute põhjustatud ohu tase. Samuti on oluline hõlbustada vanglates radikaliseerumise vastu võitlemise parimate tavade vahetamist liikmesriikide vahel.

Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskus jätkab vanglates toimuva radikaliseerumise vastast võitlust, tehes seda eelkõige vangla ja kriminaalhoolduse töörühmas, mis võimaldab kohalikel erialatöötajatel vahetada parimaid tavasid, esitada soovitusi ning töötada välja või vaadata läbi juhendeid ja käsiraamatuid rakendusmehhanismide ja programmide kohta, mille eesmärk on ennetada ja tõkestada radikaliseerumist vanglates ning edendada rehabilitatsiooni ja taasintegreerumist, sh eelkõige suuniseid asutustevaheliste lähenemisviiside ja konkreetsete sekkumismeetmete, näiteks riskihindamise väljatöötamiseks. Esimesed õppetunnid, soovitusel ja kindlaks tehtud probleemid on esitatud radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku aruteludokumendis „Dealing with radicalisation in a prison and probation context“, mis hõlmab selliseid aspekte nagu asutustevahelise koostöö arendamine, riskihindamine, riskijuhtimine, sealhulgas vanglatingimused ja vanglarežiimi valik, ning taasintegreerimise programmid²².

Põhimeetmed

- ✓ *Kasutada radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku tippkeskust, et vahetada häid tavasid ja koostada esmatasandi spetsialistide jaoks (sealhulgas vajaduse korral kohtunikud ja prokurörid) radikaliseerumise ennetamise poliitikasoovitused, mis hõlmavad vanglate ja kriminaalhoolduse valdkonda.*
- ✓ *Anda liikmesriikidele rahalist toetust riskihindamisvahendite väljatöötamiseks.*
- ✓ *Toetada vanglate haridus- ja koolitusprogrammide (sh kutseharidusprogrammide) väljatöötamist, et lihtsustada kinnipeetavate taasintegreerumist ühiskonda.*
- ✓ *Toetada liikmesriike vangidele suunatud rehabiliteerimisprogrammide väljatöötamisel ning parimate tavade ja meetmete vahetamisel kriminaalkaristuste täideviimise valdkonnas.*
- ✓ *Edendada eriprokuröride teabevahetust Eurojustis.*

4. Kaasava hariduse ja ELi ühiste väärtuste edendamine

²² http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-news/docs/ran_p_and_p_practitioners_working_paper_en.pdf.

Pikas perspektiivis on juba eelkoolieast alguse saav kvaliteetne haridus see, mis loob parima turvavõrgustiku võitlemaks sotsiaalse tõrjutusega, mis mõnikord võib olla radikaliseerumist soodustav tegur. Praegu olenevad haridusmaastikul osalemise võimalused ja tulemused laste sotsiaalmajanduslikust taustast. 11,1 %-l Euroopa noortest jääb haridustee pooleli ning juba tööturule jõudes on need noored ebasoodsamas olukorras. Seda on hiljem väga raske muuta²³. Nende probleemide lahendamine, andes noortele edasi Euroopa Liidu ühtsed väärtused ja võimaldades neil teha teadlikke valikuid, on seega ülimalt oluline ennetusmeede.

17. märtsil 2015. aastal võtsid ELi liikmesriikide haridusministrid ja Euroopa Komisjon vastu *deklaratsiooni kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu*²⁴. Deklaratsioonis on määratletud liikmesriikide ühised eesmärgid ja soovitatud võtta ELi tasandi toetavaid meetmeid. Euroopa Komisjon on sellest soovitusel lähtuvalt oma poliitika- ja rahalised vahendid juba kasutusse võtnud ning ka edaspidi on komisjonil kavas astuda konkreetseid samme, millega toetada liikmesriikide tegevust.

- *Poliitilise toe ja koostöö tugevdatud raamistik*

Kuigi liikmesriigid vastutavad oma haridus- ja koolitussüsteemide eest ise, võib ELi poliitika riiklikke meetmeid toetada ja aidata lahendada ühiseid probleeme, toetudes eelkõige hariduse ja koolituse valdkonna koostööraamistikule (HK 2020)²⁵. Lähiajal esitab komisjon nõukogu soovitusel eelnõu, milles käsitletakse tõhusate meetmete ja parimate tavade edendamist ning tuuakse välja rahastamisvõimalusi. See võimaldab kogu ELis tegevust paremini koordineerida. Soovitusel antakse konkreetseid juhiseid poliitikutele, aidates neil võtta vajalikke meetmeid, et saavutada Pariisi deklaratsioonis välja toodud riiklikke ja kohalikke eesmäärke. Kogemused raamistikega (näiteks koolist väljalangemise raamistikuga²⁶) on näidanud, et see lähenemisviis annab kiiresti häid tulemusi.

- *ELi rahaliste vahendite optimaalne kasutamine*

Programmiga „Erasmus+“ rahastatakse riikidevahelisi koostööprojekte ja ühise poliitika väljatöötamist²⁷. Ainuüksi 2014. aastal rahastati selle programmi kaudu rohkem kui 1 700 projekti hariduse, koolituse, noorsootöö ja spordi valdkondades. Alates 2016. aastast on esireas meetmed ja projektid, millega soodustatakse kaasatust ja edendatakse põhiväärtusi, kajastades nii Pariisi deklaratsiooni eesmäärke. Selle tulemusena on nüüd olemas 400 miljonit eurot, et töötada välja uusi strateegiaid ja projekte, millega toetatakse neid Pariisi deklaratsioonis seatud prioriteete, ja veel 13 miljonit eurot kulutatakse selleks, et aidata levitada ja muuta rohkearvulisemaks rohujuure tasandil algatatud tegevusi.

- *Õpetajate ja haridusasutuste toetamine*

²³ Kõik näitajad, millele selles peatükis viidatakse, on võetud hariduse ja koolituse valdkonna 2015. aasta ülevaatest.

²⁴ Pariisi deklaratsioon, http://ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf.

²⁵ Nõukogu 12. mai 2009. aasta järeldused, mis käsitlevad strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal („HK 2020“), https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/107622.pdf.

²⁶ Nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus varakult haridussüsteemist lahkumise vähendamise poliitika kohta.

²⁷ Vastavalt vähemalt 28 % ja 4,2 % kogu eelarvest, st 14,7 miljardit eurot aastatel 2014–2020.

Koolidel on keskne roll sotsiaalse kaasatuse edendamisel ning kool kui kogukonna süda peab tegema koostööd lapsevanemate ja kohalike ühendustega. Korrapärased kontaktid kodanikuühiskonna esindajatega ning nende eeskuju võivad noorte motiveerimisel suurt rolli mängida ja hoida ära noorte sattumise ühiskonna äärealadele. Taolised võrgustikud on mõnes liikmesriigis²⁸ juba olemas ning nende hulka tuleks Euroopa tasandil suurendada, et kaetud oleks kriitiline mass noortest. Seepärast loob komisjon võrgustiku, millega võimaldatakse kohalikel sidusrühmadel kutsuda erineva taustaga inimesi, näiteks ettevõtjaid, loomeinimesi, sportlasi ja vajaduse korral endiseid radikaliseerunud inimesi külastama koole, noortekeskusi, spordiklubisid ja vanglaid ning jagama oma kogemusi²⁹.

Õpetajate roll on eriti oluline. Nende positsioon võimaldab õpilaste hulgas radikaliseerumise märke varakult avastada ja aidata nendega toime tulla. Üldisemalt väljendades peaksid õpetajad olema ette valmistatud selleks, et tulla toime mitmekesisusega klassiruumis ja oskama õpilastele ühiseid väärtusi edasi anda. Kuna paljudes liikmesriikides puutuvad õpetajad kokku sarnaste probleemidega, võib üksteiselt õppimine ja otsene ELi tasandi teabevahetus olla abiks parimate tavade leidmisel. EL jätkab selliste kontaktide toetamist internetipõhise, Euroopa õpetajaid ja nende klasse ühendava platvormi eTwinning³⁰ kaudu ja radikaliseerumiselase teadlikkuse võrgustiku (RAN) haridusküsimuste töörühma raames. Peale selle teeb komisjon tihedat koostööd Euroopa Nõukogu ja UNESCOga, et olemasolevaid vahendeid õpetajate toetamiseks paremini rakendada³¹.

Üliõpilastel ja kõrgkoolide töötajatel on samuti oluline roll. Komisjon julgustab kõrgharidusasutusi kaasama kohalikke kogukondi ning tunnustama üliõpilaste jõupingutusi; näiteks võiks üliõpilastele anda ainepunkte vabatahtliku tegevuse eest või luua muid õppemooduleid.

Põhimeetmed

- ✓ *Teha ettepanek võtta vastu nõukogu soovitus suurendada sotsiaalset kaasatust ning edendada Euroopa põhiväärtusi hariduse ja mitteformaalse õppe kaudu.*
- ✓ *Teha 2016. aastal programmi „Erasmus+“ kaudu kättesaadavaks rohkem kui 400 miljonit eurot, millega rahastatakse riikidevahelisi partnerlusi, et arendada uuenduslikke poliitilisi lähenemisviise ja tavasid rohujuuretasandil, pidades esmatähtsaks sotsiaalset kaasatust, edendades ühiseid väärtusi ja kultuuridevahelist mõistmist. „Erasmus+“ võimaldab rohujuure tasandil võetud meetmete arvu suurendada, kasutades 2016. aastal selleks eraldatud eelarvevahendeid 13 miljoni euro ulatuses.*
- ✓ *Luua võrgustik, et soodustada koolides, noorte hulgas, spordiklubides ja vanglates otsesuhtlust positiivsete eeskujudega.*

²⁸ Näiteks Prantsusmaal Réserve Citoyenne, <http://www.lareservcitoyenne.fr/>.

²⁹ Selline võrgustik, mida rahastatakse programmi „Erasmus+“ vahenditest, käivitatakse katseprojektina ning see keskendub vägivaldse radikaliseerumise probleemide lahendamisele teatud liikmesriikide getostunud piirkondades.

³⁰ Praegu, kui eTwinningu platvormi tegevustes osaleb 300 000 õpetajat ja projektide arv ulatub 406-ni, on see suurim õpetajate võrgustik maailmas ning pakub mitmesuguseid kursusi kõikides hariduse valdkondades, sealhulgas kodakondsuse ja kultuuridevahelise dialoogi temaatikat käsitlevad kursused.

³¹ Demokraatliku kodaniku pädevusraamistik, mille kasutuselevõtt on kavandatud aprillikuuks, programm „Vastuoluliste teemade käsitlemine õppetöös“ ja UNESCO ülemaailmse kodanikuõpetuse pedagoogilised suunised.

- ✓ *Tutvustada laiemalt ideed, et kõrgkoolis õppijatele võiks anda ainepunkte vabatahtliku tegevuse eest, ning toetada selliste õppekavade väljatöötamist, kus programmi „Erasmus+“ kaudu on ühendatud akadeemiline sisu ja ühiskonnaelus osalemine.*

5. Kaasavama, avatuma ja stabiilsema ühiskonna loomine ning noortele suunatud tegevus

EL väärtustab ühiskonda, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning meeste ja naiste võrdõiguslikkus³². Sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu võitlemine ning sotsiaalse õigluse ja kaitse edendamine on liidu eesmärgid, mis on sätestatud liidu õiguses³³. Selliseid väärtusi ja eesmärke hindav ühiskond peaks suutma vägivaldse ekstremismi ohtudele paremini vastu astuda.

Diskrimineerimise, sh usutunnistuse või veendumuste, rassilise või etnilise päritolu alusel diskrimineerimise vastane tegevus, vaenu ohjeldamine ja kogukondade häbimärgistamise takistamine, vihakuritegude ja vihkamist õhutavate avalduste vastane võitlus on kõik väga olulised tegevused. Liikmesriigid peavad jõustama ELi õigusaktid, millega võideldakse rassismi ja ksenofoobia vastu ning usutunnistuse või veendumuste alusel diskrimineerimise vastu. On vaja jõuda kokkuleppele komisjoni ettepaneku suhtes, et saada valmis diskrimineerimisvastane raamistik, kus käsitletakse muu hulgas usutunnistuse alusel diskrimineerimist³⁴. Kultuuride- ja religioonidevaheline dialoog kogukondade vahel on eriti tähtis. Tuleb toetada kogukonna juhte ja kodanikuühiskonda, et nad saaksid soodustada erinevate kogukondade vahelisi kontakte ja luua ühisprojekte. Komisjon on 2016. aastal eraldanud 4,5 miljonit eurot projektidele, millega aidatakse luua paremat arusaamist kogukondade vahel, sealhulgas religioossete kogukondade vahel, et ennetada uskude- ja kultuuridevahelise tegevuse kaudu rassismi ja ksenofoobiat ning võidelda nende ilmingute vastu.

ELi sotsiaal- ja tööhõivepoliitika eesmärk on kaotada vaesus ning edendada kaasava tööturu ja ühiskonna arengut. Sotsiaalse tõrjutuse vastu astumisel on üks toimivamaid vahendeid töökohtade tagamine. Üks liikmesriikide ees seisvatest ülesannetest on vähendada mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (nn NEET-noored) arvu. EL saab aidata koostades poliitilisi suuniseid, mida vahendatakse selliste instrumentidega nagu noortegarantii ja noorte tööhõive algatus ning soovitus pikaajalise töötuse kohta, samuti hiljuti vastu võetud oskuste tegevuskava³⁵. Lisaks aitab diskrimineerimisega võidelda direktiiv 2000/78/EÜ (võrdse kohtlemise kohta tööhõives ja hariduses)³⁶, sest selles juhitakse sidusrühmade, kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartnerite tähelepanu diskrimineerimise ilmingutele.

Riiklikke kavu ja väiksemaid kohalikke projekte toetatakse ka Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Aastatel 2014–2020 eraldatakse 25,6 miljardit eurot ebasoodsas olukorras olevate

³² ELi lepingu artikkel 2.

³³ ELi lepingu artikkel 3.

³⁴ Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest (KOM(2008) 426 (lõplik)).

³⁵ Euroopa uus oskuste tegevuskava: koostöö inimkapitali tugevdamiseks ning töölesobivuse ja konkurentsivõime suurendamiseks (COM(2016) 381).

³⁶ Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel.

rühmade sotsiaalse kaasamise edendamiseks näiteks spetsiaalselt selleks loodud koolitusprogrammide ja sotsiaaltoetuse kavade abil. Üle 8 miljardi euro kasutatakse selleks, et aidata koolidel vähendada õpilaste koolist väljalangemist ja parandada kvaliteetse hariduse kõigile kättesaadavust näiteks selliste meetmete abil nagu koolide õppekavade kohandamine, õpetajate koolitamine ja individuaalne toetus ebasoodsas olukorras olevatele õppuritele. Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid jätkub eeldatavasti 2,5 miljoni ebasoodsas olukorras oleva inimese jaoks (sealhulgas 1,3 miljoni töötut või mitteaktiivset isikut). Lisaks on võimalik Euroopa Liidu tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi (EaSI) kaudu rahastada innovaatilisi kohapealseid projekte, edendades nii sotsiaalset kaasatust.

Noorsootööga jõuab hästi noorteni, eriti ebasoodsas olukorras olevate noorteni, kellel aidatakse saada aktiivseks kodanikuks, vältides märgistamist ja takistades neid vastu võtmast äärmuslaste seisukohti. Noorsootöötajate kaasamisel on oluline roll laiapõhjalise koostöö kujundamisel asjaomaste osalejatega, sealhulgas haridusasutuste, ühiskondlike organisatsioonide, tööandjate ja nendega, kes on noortele kõige lähemal – nende perekondade ja sõpradega. Selle toetamiseks töötab komisjon tihedas koostöös liikmesriikide noorsootöötajate ja haridusspetsialistidega välja parimate tavade jagamise töövahendi. Töövahendi abil kogutakse näiteid selle kohta, kuidas aidata noortel suurendada oma demokraatlikku vastupanuvõimet, omandada meediapädevus ja mõelda kriitiliselt, kuidas õpetada noori konflikte lahendama ja teiste arvamusi austama ning kuidas tuvastada radikaliseerumise varaseid märke ja kuidas neile reageerida. Selleks et suurendada kohapealse noorsootöö mõju, tugevdab komisjon ka Euroopa vabatahtliku teenistuse meetmeid (suurendades eelarvet³⁷) ning annab eesõiguse projektidele, millega edendatakse põhiväärtusi ja mis on suunatud ebasoodsas olukorras olevatele inimestele ja kogukondadele.

Põhimeetmed

- ✓ *Jätkata koostööd Euroopa Parlamendi ja nõukoguga selle nimel, et võtta vastu diskrimineerimisvastane direktiiv.*
- ✓ *Edendada ebasoodsas olukorras olevate rühmade sotsiaalset kaasatust, kasutades selleks poliitilisi meetmeid ja Euroopa Sotsiaalfondi ning tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi vahendeid.*
- ✓ *Suurendada noorsootöötajate ja -organisatsioonide toetamist, eelkõige arendada välja konkreetne töövahend.*
- ✓ *Tõhustada Euroopa vabatahtliku teenistuse tegevust.*

6. Radikaliseerumisevastase võitluse julgeolekumõõde

Radikaliseerumise ennetamine ja radikaliseerumisevastane võitlus on väga olulised julgeoleku seisukohast, nagu on rõhutatud komisjoni hiljutises teatises „Euroopa julgeoleku tegevuskava elluviimine, et võidelda terrorismi vastu ja sillutada teed tulemusliku ja toimiva julgeolekuliidu suunas“. Liikmesriigid võivad võtta julgeolekumeetmeid, et takistada noorte lahkumist konfliktipiirkondadesse eesmärgiga ühineda terroristlike rühmitustega. Siia kuuluvad sellised meetmed nagu reisikeeld, kolmandasse riiki terroristlikel eesmärkidel reisimise kriminaliseerimine, kuid ka meetmed, mille abil pere ja sõbrad võivad paluda

³⁷ Eelarve (65 miljonit eurot 2016. aastal) peaks ajavahemikul 2017–2020 kavakohaselt suurenema 15 % aastas.

avaliku sektori asutuste abi (nt abitelefonid). Lisaks sellele võidakse otsustada määrata kriminaalsüüdistus äärmuslikele jutlustajatele ja terrorismipropaganda levitajatele või haavatavate isikute värbajatele. Liikmesriigid võivad väljastada riiki sisenemise keelde, et vältida äärmuslike jutlustajate sisenemist ELi, samuti võib ekstremistlike sõnumite levitamise tuvastamisel sekkuda haldusmeetmete kaudu. Sellised meetmed on vajalikud täiendamaks meetmeid, millega suurendatakse vastupanuvõimet radikaliseerumisele.

Teabe jagamine on siinkohal peamine. ELi piirihalduse, rände- ja julgeolekualase koostöö raamistikud ja teabevahendid tuleb kooskõlastada, neid peab tugevdama ja täielikult kasutusele võtma,³⁸ et igakülgsest takistada terroristlike kavatsustega ELi kodanike reisimist konfliktipiirkondadesse ja tuvastada isikud, kes võivad konfliktipiirkonnast tagasipöördumisel ohtlikud olla. Neid ja muid raamistikke ja vahendeid on vaja kasutada radikaliseerumises kahtlustatavate kohta teabe vahetamiseks, et hõlbustada asjaomaste ametiasutuste tööd ning võtta piiriülest asjakohaseid meetmeid isikute vastu, kes kujutavad endast suurt julgeolekuriski.

Schengeni infosüsteem (SIS) on sellega seoses eriti oluline. SISi hoiatusteade võib viia erinevate meetmete võtmiseni sõltuvalt sellest, kuidas teadet esitav liikmesriik olukorda hindab ja mis eesmärgiga ta teate esitab, st isiku võib vahistada, kaitse alla võtta või varjatud või erikontrolli suunata. SISist on olnud kasu ka terroristide liikumise ärahoidmisel ja terrorismis kahtlustatavate isikute liikumisteede jälgimisel. Seoses terroristidest välisvõitlejatega kutsus komisjon liikmesriike üles andma märku, et hoiatusteates käsitletakse „terrorismiga seonduvat tegevust“, piiramata sellist märguannet terroristidest välisvõitlejate või kuritegeliku tegevuse kui sellisega. Seega võib kasutada hoiatusteadet selleks, et lisada hoiatusi isikute kohta, keda kahtlustatakse radikaliseerumises ja kavatsuses panna toime terroriakte.

Lisaks peaksid liikmesriigid tegema jõupingutusi, et tagada asjakohase teabe jagamine omavahel ja Europoliga. Hiljuti loodud Euroopa terrorismivastane keskus (ECTC) Europoli juures on seadnud eesmärgiks saada terrorismivastase võitluse alal ELi teabekeskuseks ja jagada sealhulgas teavet radikaliseerumise ohtude kohta.

Lisaks on Europoli infosüsteem (EIS) kujundatud selliselt, et seda saaks kasutada õiguskaitse keskse andmehoidlana, kus hoitaks ka koondnimekirju kõigist teadaolevatest välisterroristidest või välisterrorismis kahtlustatavatest. Liikmesriigid peavad veel palju pingutama, et edastada Europolile vajalikke andmeid terroristidest välisvõitlejate kohta.

Põhimeetmed

- ✓ *Komisjon teeb 2016. aasta lõpuks ettepaneku vaadata läbi Schengeni infosüsteem, et suurendada selle lisaväärtust õiguskaitse seisukohast ja terrorismivastase võitluse eesmärgil.*
- ✓ *Liikmesriigid peaksid ennetavalt vahetama asjakohast teavet teiste liikmesriikidega ning vajaduse korral Europoliga, et informeerida üksteist vabastatud isikutest, keda on süüdistatud radikaliseerumises või kelle kohta on teada, et nad on radikaliseerunud, et tagada ohtlike isikute pidev jälgimine.*

³⁸ Vt komisjoni 6. aprilli 2016. aasta teatist „Piirivalve ja julgeoleku tugevamad ja arukamad infosüsteemid“ (COM (2016) 205).

7. Rahvusvaheline mõõde: vägivaldse radikaliseerumisega võitlemine ELi piiridest väljaspool

Nagu ELi liikmesriigid, seisavad ka kolmandad riigid silmitsi probleemidega, kuidas tulla toime radikaliseerumisest tuleneva julgeolekuohuga ja radikaliseerumise algpõhjustega ning kuidas luua vastupidavad ja ühtehoidvad ühiskonnad. EL teeb aktiivset koostööd ÜRO, Euroopa Nõukogu ja OSCEga, et toetada nende jõupingutusi võitluses vägivaldse ekstremismiga; pidevalt toetatakse näiteks ülemaailmse terrorismivastase võitluse foorumi (GCTF) algatusi³⁹.

Liidu tegevus rahvusvahelisel areenil järgib kaht teineteist täiendavat lähenemisviisi. Esiteks abistab EL kolmandaid riike sellega, et toetab õiguskaitset ja inimõigusi austavat reageerimist, mille eesmärk on hoida ära radikaliseerunud isikute toimepandavaid terroriakte. Teiseks ja veelgi tähtsamaks meetmeks on see, et EL osaleb veelgi rohkem ennetavate meetmete võtmisel ning radikaliseerumise teatavate, vägivaldse ekstremismi viivate vormide algpõhjustega tegelemisel.

- *Partnerriikide julgeolekualase suutlikkuse tugevdamine*

Võimaluse korral on ELi toetus seatud laiemate reformide raamistikku, mille eesmärk on tugevdada partnerriikide julgeolekualast suutlikkust, sest organiseeritud kuritegevusel, salakaubandusel ja inimkaubandusel, samuti nõrgal piiride haldamisel on ilmsed seosed vägivaldse radikaliseerumisega. EL ja selle liikmesriigid peavad olema paremini varustatud, et teha koostööd kolmandate riikide õiguskaitseasutustega. Selleks suurendab EL tippspetsialistide arvu ja avarab teadlikkust olukorrast riikides, kus on kõige suurem oht. Näiteks antakse Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas toetust selleks, et luua seal tõhusad kriminaalõigussüsteemid, et teha piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil koostööd radikaliseerumisevastases võitluses.

EL aitab riike terrorismivastase võitlusega ning suunatud ja ajakohaste julgeolekuteemaliste dialoogide pidamisega, et luua terrorismivastase võitluse paketid ja tegevuskavad. Euroopa naabruspoliitika läbivaatamisel käsitletakse mitmeid aspekte, mis on seotud radikaliseerumise takistamisega, seades prioriteediks noored, hariduse ja sotsiaalmajandusliku arengu. Käegakatsutavaid tulemusi on seni saavutatud Tuneesia, Liibanoni ja Jordaaniaga. Meetmeid vägivaldse ekstremismi vastu võitlemiseks võetakse ka ELi Saheli piirkondliku tegevuskava rakendamise eesmärgil. Rida konkreetseid meetmeid radikaliseerumise vastu võitlemiseks on võetud Pakistanis ja Kagu-Aasias. Sarnane töö toimub Aafrika Sarvel ning ELi toetus laieneb veelgi, kui mitmete piirkondlike pilootprojektide osas on õnnestunud kokkuleppele jõuda.

- *Kolmandate riikide toetamine võitluses radikaliseerumise algpõhjustega*

Vägivaldse ekstremismi ennetamine ja selle vastu võitlemine on kesksel kohal tegevuses, mida EL viib terrorismivastase võitluse alal läbi väljaspool oma piire, ja see on kooskõlastatud arengupoliitikaga, mis aitab ületada lõhet julgeoleku ja arengupoliitika valdkonnas. ELi rahastatud paketti „Vastupanuvõime tugevdamine vägivalla ja ekstremismi

³⁹ Täpsemalt toetatakse keskust „Hedayah“ ning ülemaailmse kogukonna osalus- ja vastupanupartnerlusfondi.

suhtes“ (STRIVE-pakett)⁴⁰ kuuluvad meetmed on olnud suunanäitajad järjest uute algatuste väljatöötamisel, milles on võetud eesmärgiks noorte ekstremismi ajendite kindlakstegemine, naiste mõjuvõimu suurendamine, kogukondadevahelise dialoogi edendamine, kohalike tegijate rolli suurendamine või meedia ja haridussüsteemi suutlikkuse parandamine, et võidelda radikaliseerumist toetavate ideoloogiate leviku vastu.

Rahaline toetus kodanikuühiskonnale on oluline tegur radikaliseerumise vastases tegevuses, nagu on välja toodud 2015. aasta Euroopa naabruspoliitika ülevaates⁴¹. EL jätkab suhtlemist kodanikuühiskonnaga, praktikute ja akadeemiliste ringkondadega (sealhulgas ka partnerriikides), et täiendada oma teadmisi radikaliseerumist põhjustavate tegurite osas ning määrata kindlaks toimivad lahendused. Võimaluse korral kasutatakse radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku kaudu saadud kogemusi ja teadmisi väljaspool ELi piire paiknevates prioriteetsetes kolmandates riikides, eelkõige Türgis, Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkonna (MENA) riikides ja Lääne-Balkani riikides tingimusel, et need riigid täidavad teatavaid nõudeid.

EL aitab luua positiivsemat maailmavaadet, suunates teabe noortele, kes võivad olla äärmuslikele ideedele vastuvõtlikumad. Paljude käimasolevate tegevuste hulgas teeb strateegilise kommunikatsiooni töörihm koostööd ELi delegatsioonidega Araabia riikides, samuti ISILi-vastase ülemaailmse koalitsiooniga, et leida ühiseid väärtusi ning töötada välja konkreetseid meetmed. Näiteks kaasrahastab EL Tuneesias projekti, millega suurendatakse haavatavate kogukondade seas finantsalast kaasatust, kasutades selleks mikrokrediiti. Komisjon rahastab Tuneesiale, Marokole ja Liibanonile mõeldud projekti 3 miljoni euroga. See projekt aitab tugevdada kogukonna vastupanuvõimet, sest selle raames tehakse koostööd kodanikuühiskonnaga ja aidatakse saavutada strateegiliselt läbimõeldud teavitamise kaudu suuremat mõju.

EL soodustab otseseid kontakte inimeste vahel. EL laiendab veelgi eTwinningu platvormi, kaasates sellesse Euroopa naabruspoliitika valitud riigid, eriti need, kus esineb vägivaldse radikaliseerumise probleeme ja kus kultuuridevaheline dialoog on kõige vajalikum⁴². Samuti käivitab komisjon programmi „Erasmus+“ raames projekti, mis ühendab üliõpilasi ja teisi noori EList ja kolmandatest riikidest. See oskuslikult juhitud virtuaalne teabevahetus aitab noortel arendada vastastikust mõistmist ja austust ning parandada kultuuridevahelise suhtluse oskusi, mida vajavad tööandjad.

Põhimeetmed

- ✓ *Toetada rahvusvaheliste organisatsioonide tööd vägivaldse ekstremismiga võitlemisel.*
- ✓ *Luua täiendavad algatused, et suunata ELi välistegevuse rahastamisvahendid vägivaldse radikaliseerumise ärahoidmisele.*
- ✓ *Jätkuvalt toetada ülemaailmse terrorismivastase foorumi (GCTF) algatusi, millega ennetatakse vägivaldset ekstremismi ja võideldakse selle vastu.*

⁴⁰ https://ec.europa.eu/europeaid/strive-development-strengthening-resilience-violence-and-extremism_en.

⁴¹ EL on andnud märkimisväärset tuge terrorismivastaste meetmete võtmiseks mitmesuguste vahendite kaudu, eelkõige stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi (IcSP), Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi (ENI) ning laiema arengupoliitika kaudu.

⁴² Mõnes kolmandas riigis eTwinningu võrgustik juba toimib, täpsemalt Tuneesias, kus ligikaudu 300 õpetajat ja 85 kooli on end praegu veebiplatvormil registreerinud.

- ✓ *Laiendada eTwinning Plus võrgustikke valitud riikidele, kes osalevad ELi naabruspoliitikas.*
- ✓ *Teha teostatavusuuring projekti kohta, millega uuritakse programmi „Erasmus+“ raames virtuaalse teabevahetuse võimalusi, et edendada noorte veebipõhist osalemist (eesmärk on, et 2019. aastaks on suhtlusvõrguga ühinenud 200 000 noort).*

Kokkuvõte

Vägivaldne radikaliseerumine on üha keerukam ja järjest suurenev väljakutse, mis nõuab uut moodi ja ulatuslikku reageerimist, mis ulatub koheste julgeolekuprobleemide lahendamisest radikaliseerumist põhjustavate tegurite vastase võitluseni. Nagu on märgitud komisjoni teatistes Euroopa julgeoleku tegevuskava elluviimise kohta, *on esmatähtis ära hoida järjest uute inimeste radikaliseerumine ja tagada, et need, kes juba on radikaliseerunud, kaasatakse deradikaliseerimisprogrammidesse, samuti tuleb takistada nendepoolset terroristliku propaganda ja vihakõne levitamist.* Liikmesriigid on eesliinil, seda nii oma julgeolekuasutuste ja õigussüsteemi kuuluvate asutuste poolest, õpetajate, sotsiaaltöötajate kui ka kodanikuühiskonna poolest. EL saab olla toetavas rollis, mobiliseerides oma poliitika, koordineerimisalase suutlikkuse ja rahastamisvahendid, et toetada riiklike meetmete võtmist ja pakkuda tõelist lisaväärtust oma pädevuse piires.

Käesolevas teatistes on esitatud konkreetsed meetmed, millega aidatakse liikmesriikidel ellu viia algatusi ja poliitikat, mis aitab meil ennetada radikaliseerumist ja vägivaldset ekstremismi ning võidelda nende vastu nii ELis kui ka kolmandates riikides. Komisjon julgustab liikmesriike kasutama mitmesuguseid ELi tasandi toetusmeetmeid ja koostöövahendeid, et toetada liikmesriikide tööd. Kokkuvõttes on üksnes kõigi riikliku, ELi ja rahvusvahelise tasandi sidusrühmade ühisel jõul võimalik tõhusalt lahendada vägivaldse radikaliseerumise probleemi.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles käesolevat teatist kinnitama, et tihedas koostöös kõigi asjaomaste osapooltega rakendada kavandatud meetmed.